

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ФАЗА ЦИКЛУ РОЗВИТКУ

Світова економіка не стоїть на місці і змінюється повсякчас. Прошло ледве три роки після останньої фінансово-економічної кризи, економіка світу відновилася і за прогнозами експертів стоїть на порозі чергового спаду. Що ж за ці три роки відбулося в Україні? І в якій фазі циклу знаходиться вітчизняна економіка зараз? Відповідь на ці і багато інших питань можна знайти в цій статті. Для аналізу стану економіки потрібно проаналізувати комплексно економічні показники і зробити висновок про загальний стан економіки.

Ключові слова: циклічність, стагнація, дефіцит державного бюджету, сальдо платіжного балансу, дефляція, монетарна політика, дефіцит поточного рахунку.

Мировая экономика не стоит на месте и меняется постоянно. Прошло едва ли три года после последнего финансово-экономического кризиса, экономика мира восстановилась и по прогнозам экспертов стоит на пороге очередного спада. Что же за эти три года произошло в Украине? И в какой фазе цикла находится отечественная экономика сейчас? Ответ на эти и многие другие вопросы можно найти в данной статье. Для анализа состояния экономики нужно проанализировать комплексно экономические показатели и сделать вывод об общем состоянии экономики.

Ключевые слова: цикличность, стагнация, дефицит государственного бюджета, сальдо платежного баланса, дефляция, монетарная политика, дефицит текущего счета.

The global economy is not static and changes constantly. It just three years after the last financial crisis, the world economy recovered and experts predict is on the verge of another recession. As for those three years was held in Ukraine? And at what stage of the cycle is the domestic economy now? Answers to these and many other questions can be found in this article. To analyze the state of the economy need to analyze complex economic indicators and conclude that the general state of the economy.

Key words: cyclical, stagnation, fiscal deficit, balance of payments, deflation, monetary policy, the current account deficit.

Постановка проблеми. Визначення фази циклу економічного стану в країні важливий елемент ефективної фіскальної і монетарної політики, оскільки лише правильне визначення проблеми в країні може призвести до раціональних дій по уникненню цих проблем. Аналіз всіх макроекономічних показників в цілому дає змогу вдало прогнозувати економічну ситуацію в країні і всі заходи щодо анти циклічної політики підганяти під стимулювання чи навпаки стримування економіки країни. За останні 3 роки Україна мала всі шанси повністю вийти з фінансово-економічної кризи, чи скористалася вона цими шансами? І як далеко від кризи на лінії тренду циклів відійшла?

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему циклічності філософи почали досліджувати ще в часи Стародавньої Греції та Стародавнього Китаю. Економісти ж звернули на неї увагу тільки у XVIII ст. та пропонували різні теорії, що пояснюють коливання ділової активності. Дослідників, що займаються вивченням кон'юнктурної динаміки,

умовно можна розділити на тих, хто не визнає існування циклів, що періодично повторюються, і на тих, хто стверджує, що економічні цикли повторюються з регулярністю морських приливів і відливів. Дослідження в галузі циклічного розвитку економічних процесів і об'єктів різко активізувалися в останні роки, в нашій країні та за кордоном опублікована значна кількість робіт із питань теорії і практики, що висвітлюють різні сторони цієї комплексної проблеми. Проте, незважаючи на велику кількість робіт із проблеми циклічності, відсутня єдина концепція щодо причин існування цього явища. Циклічний характер розвитку економіки та суспільства було досліджено в роботах К. Маркса, Дж. Кейнса, Й. Шумпетера, Е. Хансена, М. Д. Кондратьєва, М. Тугана-Барановського, В. Леонтєва та інших. Такі економісти, як К. Грагнер, Ж. Дебре, К. Ерроу, Р. Енгл. Л. Коайн, С. Кузнець, Р. Лукас, Г. Мюрдаль за дослідження в галузі циклічного руху економіки (на різних рівнях ієрархії циклів) та обґрунтування основних напрямів антициклічного регулювання були

нагородженні Нобелівською премією в галузі економіки. У роботах сучасних економістів, таких як В. Адріанов, А. Бузгалін, І. Зікунов, І. Румянцева, В. Сацик, Ю. Яковець та інших розглядаються різні аспекти проблеми циклічної динаміки.

Метою статті є визначення фази циклу сучасного стану економіки України та розробка рекомендацій щодо прискорення економічного зростання.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи стан економіки України, варто звернути увагу на основні макроекономічні показники країни. За попередніми даними, дефіцит зовнішньої торгівлі України – головний лакмус стану справ у країні – за 8 місяців, порівняно з торішнім показником, збільшився в 1,6 раза – до 8,6 млрд дол. Що говорить, у першу чергу, про стабільний спад економіки або період стагнації і при більш детальному аналізі, можна зробити висновок, що економіка України знаходиться в стагнації. Дефіцит держбюджету проти торішнього показника збільшився більш ніж у 3 рази – до 16,7 млрд грн.

«За 9 місяців чистий приплив валюти в країну становив приблизно 10 млрд дол. Це чистий приплив. У країну приходить іноземна валюта, – сказав С. Кораблін. – Друге, в економіці спостерігається зростання, інфляція нульова. За вісім місяців у нас зведений платіжний баланс – плюс 300 млн дол. Об'єктивних причин для девальвації я не бачу, їх немає». При цьому додав, що «за минулий рік чистий приплив іноземної валюти становив близько 17 млрд дол. Це чистий приплив. Чотири роки тому валюта справді йшла з країни, тоді справді були ризики» [1].

Ну якщо 10 млрд краще, ніж 17, то це, звичайно, досягнення, це – не відплив. Тут спливає у пам'яті одна закономірність, що в період виборів виведення грошей за кордон – цілком традиційна поведінка бізнесу: краще вивести, ніж відберуть.

І ще декілька цифр, які демонструють «стабільність»: за попередніми даними НБУ, за 8 місяців п. р. позитивне сальдо платіжного балансу скоротилося до 0,304 млрд дол. із 2,119 млрд дол. роком раніше. Дефіцит поточного рахунку збільшився в 1,7 раза – до 8,2 млрд дол. Профіцит капітального і фінансового рахунку зріс на 22 % – до 8,5 млрд дол., зокрема сальдо прямих інвестицій скоротилося на 7 % – до 4,3 млрд дол. [2].

Що це означає, неважко здогадатися – знову постає питання, де брати гроші. Уряд потребує додаткових запозичень для погашення внутрішніх боргів, фінансування дефіциту бюджету, а також виплат за зовнішніми боргами у 2013 році, відзначає головний економіст Dragon Capital Олена Белан. Вона прогнозує, що валовий зовнішній борг України до кінця року може зрости до 76-77 % ВВП (у єврозоні, згідно з законодавством, держборг не повинен перевищувати 60 % ВВП) [3].

То що ж вважає влада стабільністю? Рекомендую цей термін застосовувати щодо приватних грошових переказів з-за кордону. Їхній обсяг у другому кварталі 2012 року становив 1,8 млрд дол. – 4 % ВВП. І це тільки офіційні дані [6]. Думаю, за неформальними каналами сума обчислюється у декілька разів

більшими цифрами. Може, Україну врятують її громадяни, які, втративши надію заробити на життя на батьківщині, покращують своє фінансове становище у Європі, що загинається від кризи. А тим, хто залишилися трудитись на своїй землі, доведеться і далі слухати, що стан економіки України стабільний. Хоча, послуговуючись медичними параметрами, варто додати «критичний».

Для аналізу загального стану економіки можна звернути увагу на три основні галузі – металургію, сільське господарство і будівництво. Ці три галузі, як найбільш експортноорієнтовані, з найбільшим ефектом мультиплікатора, галузі розвиток чи занепад яких призведе до структурних змін в економіці в цілому.

Хоча у структурі валового внутрішнього продукту експортні надходження від металопродукції становлять 15 %, загальний мультиплікативний вплив цього фактора на розвиток економіки України є високим.

Починаючи з березня 2012 року, на зазначені групи товарів розпочався стійкий тренд зниження попиту та цін. У цілому протягом 2012 року ціни на чорні метали впали на 14 %.

За даними Світової асоціації сталі, протягом 2012 року обсяг виробництва цієї продукції у країнах, що входять до даної організації, зріс на 1,3 %, однак цей приріст став можливим за рахунок приросту виробництва у Китаї на 3,7 % [4].

Наприкінці 2012 року та на початку 2013 року ціни на метал дещо підвищилися і за прогнозами міжнародних експертів тренд незначного зростання триватиме протягом всього 2013 року. Очікується, що в цілому у 2013 році ціни на вуглецеву сталь збільшаться на 6,5 %.

Відтак, очікується, що обсяг експортних надходжень від цих товарів у доларовому еквіваленті збільшиться у 2013 році на 8,6 % і становитиме 23,6 млрд дол. або 14,1 % до ВВП 2012 року.

За рівності інших умов вплив зовнішньої кон'юнктури на ринку металів зумовить збільшення ВВП України на 0,2 % [5].

Сільське господарство у структурі валової доданої вартості посідає близько 7 % із значним мультиплікативним ефектом.

За попередніми даними, у 2012 році обсяг виробництва сільської продукції знизився на 4,5 %. Це було викликано високою базою порівняння – приріст сектора у 2011 році становив 17,6 %. Очікується, що у 2013 р. що приріст аграрного виробництва становитиме 8 %, що збільшить обсяг ВВП України на 0,7 % [3].

Будівельна галузь у структурі доданої вартості посідає близько 3 % із значним мультиплікативним ефектом.

Незважаючи на значні обсяги витрат, пов'язаних з проведенням «Євро-2012», у будівельній галузі очікується найбільше падіння обсягів виробництва з-поміж усіх галузей економіки. Про це свідчить зниження обсягу виконаних робіт на 13,8 %.

Такий результат обумовлюється відсутністю кредитування будівництва житла з прийнятними відсотками та кредитоспроможних позичальників. Без суттєвого збільшення видатків з держбюджету на

стимулювання кредитування будівництва зростання будівельної галузі України не буде.

Враховуючи низький внутрішній та зовнішній попит, очікується, що темп зростання інших галузей економіки не перевищить 2 %, що додасть до темпу економічного зростання 0,4 %. Отже, очікуваний темп приросту ВВП України у 2013 році за незмінних умов може становити близько 1,3 % [2].

Як можна було б активізувати економічне зростання у 2013 році? Крім впливу негативної зовнішньоекономічної кон'юнктури, сповільнення темпів економічного зростання в Україні відбулося також внаслідок невідповідної державної політики.

По-перше, штучне стримування зниження переоціненого курсу гривні обмежувало обсяги виробництва продукції, що постачається на експорт. Як наслідок, експорт товарів в доларовому еквіваленті збільшився на 0,5 %, а імпорт – на 5,3 % [1].

Дефіцит поточного рахунку збільшився до 14,4 млрд дол. або 8% ВВП, в тому числі торгового балансу товарами до 20,5 млрд дол., що становить 11,7 % ВВП.

Про жорсткість монетарної політики НБУ свідчить зменшення ліквідності в банківській системі.

Наслідками такої політики є зниження споживчих цін на 0,2 % та сповільнення індексу цін виробників до 0,33 %. У цілому ж в економіці очікуване значення індексу дефлятора становить 6,1 % [4].

Висновки. Проаналізувавши всі ці показники, можна абсолютно точно сказати, що економіка України знаходиться в стані стагнації. Для цієї фази характерний застій у всіх сферах економіки країни. Варто зазначити, що економіка України має застій не в усіх галузях, проте в цілому можна зробити висновок щодо стагнації. У такому випадку, уряд країни має поводити себе як і при спаді, має проводитися стимулювання розвитку економіки, таке стимулювання на рівні уряду може проводитися введенням податкових канікул чи інших пільг для підвищення популярності ведення бізнесу в нашій країні. У банківській сфері методами стимулювання можуть бути зменшення облікової ставки, і відповідно кредитування підприємств під нижчі відсоткові ставки. Проведення політики для закріплення популярності гривні на внутрішньому ринку. Всі заходи, які мають бути проведені, призведуть до розвитку економіки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головнин М. Ю. Теоретические подходы к проведению денежно-кредитной политики в условиях финансовой глобализации / М. Ю. Головнин // Вопросы экономики – 2009. – № 4. – С. 42–59
2. Гребеник Н. І. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні. Стаття друга. Розвиток і оптимізація механізмів та інструментів монетарної політики / Н. І. Гребеник // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 2. – С. 10–15.
3. Перспективы развития мировой экономики: кризис и подъем // МВФ. Апрель 2009. – 250 с.
4. Перспективы развития мировой экономики: финансовый стресс, экономические спады и подъемы // МВФ, октябрь 2008. – 331 с.
5. Сомик А. Особливості дії трансмісійного механізму грошово-кредитної політики в період кризи: кредитний та процентний канали / А. Сомик // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 10 – С. 24–32.
6. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.